

مجتمع آموزش عالی فقه

مدرسه عالی فقه تخصصی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته فقه و حقوق قضایی - گرایش جزا و جرم‌شناسی

عنوان:

ادله و احکام فقهی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی

در افغانستان به منظور پیشگیری از وقوع جرم

از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف

استاد راهنما:

حجت‌الاسلام دکتر محمدمهدی کریمی نیا

دانش پژوه:

عصمت‌الله فصیحی‌زاده

سال تحصیلی: ۱۴۰۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مسئولیت مندرج در این پایان نامه به عهده نویسنده است.

استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع اشکال ندارد.

تقدیم و اهدا

تقدیم به آنکه قلب مادر انتظار قدومش به امید گلستان شدن نشسته اند

تقدیم به آنکه لوایش تمام امیدواری جهانیان و ولایش کمال مثبت اندیشی

منظران است.

تشکر و سپاسگزاری

با سپاس و ستایش از ذات اقدس الهی و خالق هستی که به ما نعمت، علم و ادب عنایت فرمود، با سلام و صلوات بر همه پیام‌آوران الهی که بار هدایت، تعلیم و تربیت جامعه بشری را به دوش کشیدند به ویژه سرور کائنات، حضرت ختم مرتبت، حضرت محمد صلی‌الله‌علیه و آله و خاندان پاک، جانشینان و وارثان علم آن حضرت، خصوصاً امید دل‌ها، دوی دردها حضرت ولی عصر (عج) و با آرزوی تعجیل در امر فرجش، تقدیر و تشکر از والدین گرامی‌ام که راه مدرسه رانسانم دادند و گام‌به‌گام تا این لحظه یاریم نموده است، تشکر و سپاس از نهاد علمی و بین‌المللی جامعه المصطفی‌العالمیه، مدرسه عالی فقه تخصصی، گروه فقه و حقوق قضایی که زمینه تحصیل و آموزش را فراهم فرمودند، استادان عزیز که از محضرشان استفاده کردیم، خصوصاً استاد محترم دکتر محمدمهدی کریمی نیا که زحمت راهنمایی این تحقیق را پذیرفته و با رهنمودهای عالمانه‌شان آن را شایستگی عرضه و تقدیم به جامعه اهل علم و دانش بخشیدند.

چکیده

حسبه یکی از بهترین نهادهای مذهبی مسلمانان و یگ الگوی کارآمدی از نظام حقوقی اسلام در دوره خلافت اسلامی بوده که در برقراری عدالت اجتماعی، ایجاد امنیت و جلوگیری از جرائم نقش اساسی داشتن، امروزه به دلایل متعددی هم چون فقر، بیکاری، ناامنی، بیشتر شدن ابزار و وسایل جرم‌زا و پیچیده‌تر شدن زندگی اجتماعی که زمینه‌ساز مجرمین در ایجاد جرم شده و زندگی اجتماعی بشر را تهدید می‌کنند؛ بیشتر از هر زمان دیگری به نهاد مذکور ضرورت احساس می‌شود تا با اقدامات پیشگیرانه‌شان از وقوع جرم پیشگیری نماید، این در حالی است که در کشورهای اسلامی، نهاد حسبه به شکلی سنتی سابق وجود ندارد، بلکه در قالب نهادهای دیگری ظهور نموده که وظایف و صلاحیت‌های نهاد حسبه را به عهده‌دارند. تحقیق حاضر که در پی معرفی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان و تبیین نقش آن‌ها در پیشگیری از جرم، بررسی ادله، احکام فقهی نهادهای نوظهور است؛ پس از مطالعه و تحقیق، ثارنوالی (دادستانی)، شاروالی (شهرداری)، پلیس ملی و وزارت امر به معروف و نهی از منکر، از مهم‌ترین وارثان نهاد حسبه معرفی شده و با بهره‌گیری از سیره عقلا و اصالت الاباحه و حکم ولایی و حکومتی بر مشروعیت نهادهای مذکور، از منظر فقه اهل بیت^(ع) و احناف، استدلال گردیده است، ضروری بودن نهادهای مذکور نافذ بودن تصرفات و برخورداری از حقوق ماهیانه، از جمله آثار شرعی مترتب بر تأسیس نهادهای مذکور شمرده است، می‌توان گفت: این نخستین گام در عرصه معرفی نهادهای نوظهور، بررسی ادله و احکام شرعی نهادهای مذکور در افغانستان است، درین تحقیق، جمع‌آوری اطلاعات کتاب‌خانه‌ای بوده که به روش تحلیلی و توصیفی تدوین گردیده است.

کلیدواژه‌ها: حسبه، امور حسبی، نهادهای نوظهور، پیشگیری، جرم.

فهرست مطالب

مقدمه	۱
۱- تبیین مسئله	۱
۲- سؤالات تحقیق	۲
۳- پیشینه تحقیق	۲
۴- ضرورت انجام تحقیق:	۴
۵- فرضیه‌های تحقیق	۵
۶- اهداف تحقیق	۶
۷- نوآوری‌های تحقیق	۶
۸- روش تحقیق	۶
۹- روش گردآوری تحقیق	۶

فصل اول

مفاهیم و کلیات

مبحث اول: مفاهیم	۹
گفتار اول: تعریف لغوی و اصطلاحی حسب	۹
الف: تعریف لغوی حسب	۹
ب: تعریف اصطلاحی حسب	۱۰
گفتار دوم: تعریف لغوی و اصطلاحی جرم	۱۴
الف: تعریف لغوی جرم	۱۴
ب: تعریف اصطلاحی جرم	۱۵
گفتار سوم: تعریف لغوی و اصطلاحی پیشگیری	۱۵
الف: تعریف لغوی پیشگیری	۱۵
ب: تعریف اصطلاحی پیشگیری از جرم	۱۵
مبحث دوم: کلیات	۱۶

- گفتار اول: تاریخچه نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی ۱۶
- الف: تاریخچه ثارنوالی (دادستانی) ۱۷
- ۱- ثارنوالی در زمان پیامبر (ص) و خلفا ۱۷
- ۲- پیشینه ثارنوالی در کشورهای غربی ۱۹
- ۳- ثارنوالی (دادستانی) در افغانستان ۲۱
- ب: تاریخچه نهاد شاروالی (شهرداری) ۲۶
- ۲- سابقه شاروالی (شهرداری) در افغانستان ۲۷
- ج: تاریخچه پلیس ملی (نیروی انتظامی) ۲۷
- د: تاریخچه نهاد امریه معروف و نهی از منکر ۲۸
- ۱- سیر تکاملی امریه معروف و نهی از منکر در حکومت‌های اسلامی ۲۸
- ۲- امریه معروف و نهی از منکر در افغانستان ۳۱
- گفتار دوم: اهداف نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی ۳۱
- الف: اهداف نهاد ثارنوالی (دادستانی) ۳۱
- ب: اهداف نهاد شاروالی (شهرداری) ۳۲
- د: اهداف وزارت امریه معروف و نهی از منکر ۳۵
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری فصل اول: ۳۹

فصل دوم

نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان و مأموریت آن‌ها در پیشگیری از جرم

- مبحث اول: مأموریت نهاد ثارنوالی (دادستانی) در پیشگیری از جرم در افغانستان ۴۳
- گفتار اول: نقش ثارنوالی (دادستانی) در پیشگیری اجتماعی از وقوع جرم ۴۳
- گفتار دوم: نقش ثارنوالی (دادستانی) در پیشگیری وضعی از وقوع جرم ۴۴
- الف: حفظ نظم و امنیت عمومی ۴۴
- ب: حفظ اموال، اراضی و املاک عمومی و دولتی ۴۵
- ج: پیشگیری از تخلفات و جرائم رانندگی ۴۵
- د: حفظ منابع ملی و میراث فرهنگی: ۴۶
- گفتار سوم: نقش ثارنوالی (دادستانی) در پیشگیری کیفری از وقوع جرم ۴۶
- مبحث دوم: مأموریت شاروالی (شهرداری) در پیشگیری از جرم در افغانستان ۴۷

- گفتار اول: نقش شاروالی (شهرداری) در پیشگیری از تکدی گری و جرائم ناشی از آن ۴۷
- الف: تکدی گری مستقیم: ۴۸
- ب: تکدی گری غیرمستقیم: ۴۹
- ج: آسیب‌های ناشی از تکدی گری ۴۹
- گفتار دوم: نقش شاروالی در پیشگیری و کاهش جرائم در مناطق حاشیه‌نشین ۵۰
- الف: بهسازی محله‌های حاشیه‌نشین: ۵۰
- ب: احداث معابر و گذرگاه‌ها: ۵۱
- ج: ایجاد روشنایی کافی در کوچه‌ها و معابر: ۵۱
- د: پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی ۵۲
- ه: پیشگیری از جرائم از طریق رفع خطر از بناها و دیوارها: ۵۲
- گفتار سوم: نقش شاروالی در پیشگیری از جرم با ایجاد فضاهای تفریحی و روشنایی در کوچه‌ها و معابر ۵۲
- مبحث سوم: مأموریت پلیس ملی (نیروی انتظامی) در پیشگیری از جرم در افغانستان ۵۴
- گفتار اول: نقش پلیس در پیشگیری از وضعی از وقوع جرم ۵۴
- الف: تدابیر پیشگیرانه پلیس در کنترل وسایل ترغیب ارتکاب جرم ۵۵
- ۱- سخت کردن آماج جرم برای پیشگیری از وقوع جرم ۵۵
- ۲- اعمال محدودیت نسبت به بزهکاران احتمالی برای پیشگیری از وقوع جرم ۵۵
- ب: نقش پلیس در افزایش خطر ارتکاب جرم برای پیشگیری از جرم ۵۶
- ۱- کنترل ورودی‌ها و خروجی‌ها برای پیشگیری از جرم ۵۶
- ۲- مراقبت و نظارت رسمی در محلات احتمال وقوع جرم (نصب دوربین) ۵۶
- ۳- مراقبت و نظارت بر کارمندان و مستخدمان برای پیشگیری از جرم ۵۷
- ج: نقش پلیس در کاهش منفعت قابل پیش‌بینی جرم، برای پیشگیری از جرم ۵۸
- ۱- حذف یا از دسترس خارج کردن آماج جرم در مقابل مجرمان ۵۸
- ۲- نشانه‌گذاری اموال برای پیشگیری از جرم ۵۹
- ۳- کاهش جاذبه در محرک‌ها برای پیشگیری از جرم ۵۹
- ۴- وضع قوانین و مقررات سختگیران برای پیشگیری از جرم ۶۰
- گفتار دوم: نقش پلیس در پیشگیری اجتماعی از وقوع جرم ۶۰
- الف: ارائه اطلاعات به جامعه برای جلوگیری از جرم ۶۱
- ب: حمایت از بزه دیدگان برای جلوگیری از جرم ۶۱

- ج: عمل به عنوان مربی و الگو: ۶۱
- د: کمک به مشارکت‌های پیشگیری از جرم: ۶۲
- گفتار سوم: نقش پلیس در پیشگیری کیفری از وقوع جرم ۶۲
- مبحث چهارم: مأموریت وزارت امر به معروف و نهی از منکر در حکومت امارت اسلامی طالبان در پیشگیری از جرم در افغانستان ۶۳
- گفتار اول: نقش امر به معروف و نهی از منکر در پیشگیری از یادگیری جرم ۶۴
- گفتار دوم: نقش امر به معروف و نهی از منکر در پیشگیری اجتماعی از جرم ۶۶
- جمع بندی و نتیجه‌گیری فصل دوم: ۶۹

فصل سوم

ادله مشروعیت نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان

از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف

- مبحث اول: نهادهای نوظهور نهادهای شرعی مبتنی بر سیره عقلا و عرف از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف ۷۳
- گفتار اول: سیره عقلا و عرف نزد فقهای امامیه ۷۳
- گفتار دوم: سیره عقلا و عرف نزد فقهای احناف ۸۰
- الف: تقسیمات عرف نزد فقها: ۸۱
- ب: دلایل حجیت عرف و سیره: ۸۲
- ج: برخی از تطبیقات عرف نزد فقها: ۸۳
- مبحث دوم: نهادهای نوظهور نهادهای شرعی مبتنی بر أصالة الإباحة از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف ۸۴
- گفتار اول: اصل اولی در همه اشیاء از منظر فقه اهل بیت و اهل سنت ۸۴
- الف: تفاوت اصل اباحه با اصل برائت ۸۷
- ب: مقایسه اصالت الاباحه و اصل حلیت ۸۸
- مبحث سوم: نهادهای نوظهور نهادهای شرعی مبتنی بر حکم ولایی یا حکومتی حاکم اسلامی از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف ۸۹
- گفتار اول: ادله حکم ولایی یا حکومتی ۸۹
- الف: ادله نقلی بر حکم ولایی ۹۰
- ۱- آیات دال بر حکم ولایی ۹۰
- ۲- روایات دال بر حکم ولایی: ۹۲
- ب: ادله عقلی حکم ولایی: ۹۳
- الف: حکم ولایی یا حکومتی در زمان پیامبر (ص) ۹۶

ب: نمونه های از حکم حکومتی در عصر غیبت	۹۸
گفتار سوم: ویژگی ها و اقسام حکم ولایی یا حکومتی	۹۸
الف: ویژگی های حکم ولایی یا حکومتی	۹۸
ب: اقسام احکام ولایی	۹۹
مبحث چهارم: وزارت امریه معروف و نهی از منکر مبتنی بر آیات و روایات	۱۰۱
الف: قاعده لطف:	۱۰۵
ب: قبح منکر و لزوم عقلی اظهار کراهت از منکر	۱۰۵
ج: وجوب دفع ضرر	۱۰۵
د: وجوب شکر منعم	۱۰۶
و: ضامن اجرای قوانین	۱۰۷
جمع بندی و نتیجه گیری فصل سوم:	۱۰۸

فصل چهارم

احکام فقهی مترتب بر تأسیس نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان

بر اساس فقه اهل بیت (ع) و احناف

مبحث اول: نافذ بودن تصرفات و ضروری بودن نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی (به علت عدم رضایت شارع بر ترک آن) ۱۱۱	۱۱۱
گفتار اول: نافذ بودن تصرفات نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی:	۱۱۱
الف: نافذ بودن تصرفات شاروالی:	۱۱۱
ب: نافذ بودن تصرفات و اقدامات ثارنوالی و پلیس ملی:	۱۱۲
گفتار دوم: ضروری بودن نهادهای نوظهور	۱۱۴
مبحث دوم: استحقاق معاش مسئولین نهادهای نوظهور از بیت المال مسلمین از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف	۱۱۶
گفتار اول: منابع بیت المال:	۱۱۷
الف: منابعی که در شرع مصارف خاصی برای آن تعیین نشده است:	۱۱۷
ب: منابعی که مصارف خاصی برای آن تعیین شده است.	۱۱۸
گفتار دوم: مصارف بیت المال	۱۱۹
مبحث سوم: وجوب اجرای وظایف نهادهای نوظهور بر مسئولین مربوطه از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف	۱۲۱
مبحث چهارم: لزوم اطاعت و فرمان برداری از دستورات نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف.	۱۲۲
گفتار اول: اطاعت از قانون و دستورات ثارنوالی و پلیس ملی:	۱۲۲

- الف: اطاعت از قانون و دستورات ثارنوالی: ۱۲۲
- ب: اطاعت از قانون و دستورات پلیس ملی: ۱۲۳
- گفتار دوم: لزوم اطاعت از قوانین و دستورات شاروالی: ۱۲۴
- مبحث پنجم: حق انتخاب همکار و همیار نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در اجرای وظایف از منظر فقه اهل بیت (ع) و احناف... ۱۲۴
- گفتار اول: حق انتخاب همکار و همیار نهاد شاروالی: ۱۲۴
- گفتار دوم: حق انتخاب همکار و همیار نهاد ثارنوالی و پلیس ملی: ۱۲۵
- الف: نهاد ثارنوالی: ۱۲۵
- ب: پلیس ملی: ۱۲۶
- جمع بندی و نتیجه گیری فصل چهارم ۱۲۷
- خاتمه و نتیجه گیری کلی تحقیق ۱۲۹
- فهرست منابع ۱۳۵
- الف: منابع فارسی ۱۳۵
- ب: منابع عربی ۱۳۸
- ج: مقالات ۱۴۴
- د: قوانین ۱۴۶

مقدمه

قبل از ورود به مباحث اصلی، لازم است مباحث مقدماتی مانند تبیین مسئله، سؤالات تحقیق، ضرورت و اهمیت تحقیق، اهداف تحقیق، پیشینه و روش تحقیق تبیین گردد و سپس به فصل اول تحت عنوان مفاهیم و کلیات پرداخته شود. تا مشخص گردد که مسئله و سؤال اصلی پژوهش چیست و چه اهدافی در این تحقیق دنبال می‌شود؟ در این تحقیق برای پاسخ به این سؤالات، مباحث به ترتیب ذیل پیگیری می‌شود.

۱- تبیین مسئله

واژه حسبه، احتساب و محتسب در تاریخ و منابع دینی به کثرت قابل مشاهده است، حسبه مأخوذ از فعل حَسَبَ و اسم مصدر از احتساب است، در لغت به معنی شمردن، حساب کردن و تدبیر به کاررفته است. ماوردی و ابویعلی از فقهای قرن پنجم که به این نهاد پرداخته‌اند، در رابطه با حسبه چنین می‌فرمایند: «حسبه فرمان به نیکی است، هنگامی که آشکارا وانهاده شود و بازداشتن از زشتی است در جای که آشکارا به آن پرداخته شود». (محمد بن حسین ابویعلی، الاحکام السلطانیة، ص ۲۸۴)، حسبه یکی از تشکیلات اداری، مذهبی مسلمانان در دوره خلافت اسلامی بوده و از جمله نهادهایی شمرده می‌شد که در برقراری عدالت، تنظیم امور اجتماعی و جلوگیری از جرائم نقش اساسی داشتن، این نهاد در منابع اهل سنت به صورت متمرکز، مبسوط و در کتب مستقل به بحث گرفته شده است اما؛ در منابع فقهی امامیه به دلیل دوری فقهای شیعه از مناصب حکومتی به صورت مبسوط مورد بحث قرار نگرفته است، بلکه پراکنده ذیل مباحثی همچون، امر به معروف، نهی از منکر، بیع، جهاد و ... به آن اشاره شده است. از مجموع تعاریف بیان شده در کتب فقهی امامیه می‌توان گفت: مصادیق حسبه یعنی؛ تمام آن مواردی که شارع مقدس راضی به ترک، اهمال و وانهادن آن نیست. با مراجعه به آثار اندیشمندان اسلامی می‌توان گفت: در خصوص قلمروی این نهاد، نمونه‌ها و مصادیق آن اتفاق نظر وجود ندارد، نهاد حسبه در طول حیات خودش فراز نشیب‌های زیادی را سیری نموده و مصادیقی مختلفی برای آن ذکر شده است. از آن جمله می‌توان وظایف و صلاحیت‌های ذیل را برشمرد:

۱- صلاحیت‌های دینی، اخلاقی: (نظارت در امر جمعه و جماعات و جلوگیری از بدعت‌ها و کج‌روی‌ها).
 ۲- صلاحیت‌های اجتماعی و اقتصادی: (نظافت شهر، نظارت و مدیریت در بازار و معاملات مردم).
 ۳- صلاحیت‌های قضایی و انتظامی: (رفع نزاع‌ها و اختلافات مردم و پی‌جویی جرائم عمومی). امروزه در کشورهای اسلامی، نهاد حسبه به شکلی سنتی سابق وجود ندارد، بلکه در قالب نهادهای دیگری ظهور و بروز نموده است که وظایف و صلاحیت‌های نهاد حسبه را به عهده‌دارند. از جمله در قوانین و حقوق فعلی کشور جمهوری اسلامی افغانستان، هیچ اثری از اصطلاح حسبه وجود ندارد اما؛ نهادهای مانند، ثارنوالی (دادستانی)، شاروالی (شهرداری) و غیره وجود دارند که وظایف و صلاحیت‌های نهاد حسبه را به عهده‌دارند، نویسنده در این تحقیق درصدد معرفی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی، بررسی ادله و احکام فقهی آن‌ها به منظور پیشگیری از جرم هست.

۲- سؤالات تحقیق

الف: سؤال اصلی تحقیق

ادله و احکام فقهی تأسیس نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان به منظور پیشگیری از جرم چیست؟

ب: سؤالات فرعی

- ۱- مفهوم حسبه، احتساب، محتسب، امور حسبیه، پیشگیری از جرم چیست؟
- ۲- نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان کدام‌اند و چه مأموریتی دارند؟
- ۳- ادله مشروعیت نهادهای نوظهور امور حسبی در افغانستان از منظر فقه اهل‌بیت (ع) و احناف چیست؟
- ۴- احکام فقهی مترتب بر تأسیس نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان بر اساس فقه اهل‌بیت (ع) و احناف چیست؟

۳- پیشینه تحقیق

تحقیق حاضر گام است، در عرصه معرفی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی، ادله مشروعیت، آثار و احکام فقهی مترتب بر آن‌ها در حقوق افغانستان از منظر فقه اهل‌بیت (ع) و فقه احناف. در مورد

حسبه کتب و مقالات زیادی از طرف علمای مذاهب مختلف به چاپ رسیده که ذیلاً به مهم‌ترین آن‌ها که نگارنده به آن‌ها دست‌یافته اشاره می‌شود.

الف: کتاب‌ها

از مهم‌ترین کتب اهل سنت در مورد حسبه کتاب «معالم القربه فی احکام الحسبه» از ابن اخوه و «کتاب نهاییه الرتبه فی طلب الحسبه» از ابن بسام و کتاب «نهاییه الرتبه الظریفه فی طلب الحسبه الشریفه» اثر عبدالرحمن شیزری و کتاب «الحسبه فی الاسلام او وظیفه الحکومه الاسلامیه» از ابن تیمیه و الاحکام السلطانیه از ماوردی می‌باشند؛ از جمله کتب مستقل در مورد حسبه در منابع امامیه کتاب نظام الحسبه فی الاسلام بین التنظیر والتطبیق از موسی راضی نصار و کتاب «حسبه یک‌نهاد حکومتی» از سیف‌الله صرامی و کتاب «حسبه از منظر حقوق، فقه شیعه و اهل سنت» اثر محمدمهدی کریمی نیا و کتاب «گام‌به‌گام با امور حسبی» از جواد حبیبی تبار هست. در کتب مذکور به بیان حسبه و امور حسبی، شرایط محتسب، وظایف و صلاحیت‌های محتسب، ادله و سیر تاریخی حسبه پرداخته شده است اما؛ در هیچ‌یک از کتب فوق، از نهاد های نوظهور که در عصر حاضر متصدی امور حسبی است اشاره نشده است.

ب مقالات:

از جمله مهم‌ترین مقالات، مقاله «مقارنه آراء امامیه و اهل سنت در حسبه و امور حسبیه» از حمید قنبری، چاپ‌شده در مجله مطالعات اسلامی و مقاله با عنوان «بررسی تاریخی نهاد حسبه در فقه امامیه و حقوق ایران» توسط ذوالفقار حق‌پرست، دانشجوی دکتری فقه و حقوق اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان و عنوان دیگری «بررسی ضرورت الگوگیری از نهاد حسبه در باز طراحی نهادهای نظارتی در حقوقی جمهوری اسلامی ایران» توسط فیروز اصلانی و اکبر طلاکی و مقاله دیگری با عنوان «قاعده حسبه از منظر امام» خمینی توسط سید ابوالقاسم نقیبی نوشته و در پژوهش‌نامه متین به چاپ رسیده‌اند، مقالات مذکور بیشتر به تعریف حسبه، سیر تاریخی و اندکی هم به معرفی اجمالی نهادهای نوظهور امور حسبی در جمهوری اسلامی ایران پرداخته است، لازم است اما کافی نیست.

ج: پایان‌نامه‌ها

از جمله مهم‌ترین پایان‌نامه‌های که در این مورد نگاشته شده است، بیان‌نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان «احکام و مبانی امور حسبه در فقه امامیه» از طاعت نژاد ذوالفقار، در سال ۱۳۸۰ ش، به نشر رسیده است. پایان‌نامه دیگر، «حسبه در زمینه‌ای شرق اسلامی از آغاز تا سقوط بغداد» از احمد هزاوه بادکوبه، در سال ۱۳۷۹ ش، به نشر رسیده است که در اثر مذکور بیشتر به سیر تاریخی نهاد حسبه در کشورهای اسلامی پرداخته شده است. پایان‌نامه دیگری تحت عنوان، «ولایت فقیه المطلقه والحسبه بین العلمین الامام الخمینی والمحقق الخوئی» از محمد موسوی غریفی، در سال ۱۳۸۸ ش، در المصطفی چاپ و به نشر رسیده است. در پایان‌نامه مذکور ولایت مطلقه و حسبه از منظر امام خمینی و خویی مورد بررسی قرار گرفته است. پایان‌نامه دیگری، تحت عنوان «بررسی مسئله حسبه و اختلاف آن با امر به معروف، نهی از منکر و ارشاد» از حمید قنبری، در سال ۱۳۸۱ ش، چاپ و در مجتمع آموزشی عالی امام خمینی به نشر رسیده است. در هیچ‌یک از پایان‌نامه‌های مذکور به نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی پرداخته نشده است.

آنچه اثر حاضر را از بقیه متمایز می‌سازد، معرفی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان بررسی ادله و احکام فقهی آن‌ها از منظر فقه اهل بیت (ع) و فقه احناف هست. کدام اثری (اعم از کتاب، پایان‌نامه و مقاله) که نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی را همراه با ادله مشروعیت و احکام فقهی آن‌ها را به منظور جلوگیری از وقوع جرم مورد بحث و بررسی قرار داده و از منظر فقه فریقین در حقوق افغانستان بررسی کرده باشد مشاهده نشده است.

۴- ضرورت انجام تحقیق:

امروزه به دلایل متعددی هم‌چون فقر، بیکاری، ناامنی، بیشتر شدن ابزار و وسایل جرم‌زا، پیچیده‌تر شدن زندگی اجتماعی که زمینه‌ساز مجرمین در ایجاد جرم شده و زندگی انسانی و اجتماعی بشر را تهدید می‌کنند؛ بیشتر از هر زمان دیگری به نهاد مقدس و دینی حسبه که دارای تشکیلات گسترده، دقیق و ضمانت اجرای قوی و یگ‌الگوی کار آمدی از نظام حقوقی اسلام بود و مبتنی بر مبانی عقلی و شرعی و سیره عملی پیامبر اسلام (ص) و نه به تقلید از تجارب دیگر کشورها است، ضرورت احساس می‌شود تا با مطالعه روش‌ها، وسایل و اقدامات پیشگیرانه‌ای کیفری و غیر کیفری از وقوع جرم در جامعه جلوگیری

نماید؛ اما آنچه مسلم است، این است که در تشکیلات حکومت‌های امروزی، بخصوص در حقوق فعلی کشور جمهوری اسلامی افغانستان، نهادی به این نام و صلاحیت‌های گسترده آن وجود ندارد، در مقابل ارگان‌های حکومتی دیگری مثل، شاروالی (شهرداری)، ثارنوالی (دادستانی) و غیره، وجود دارند که وظایف و صلاحیت‌های نهاد حسبه را به عهده‌دارند، ارگان‌های که با این نام‌ها و صلاحیت‌ها، هیچ‌گونه سابقه‌ای در نظام حکومت‌داری اسلامی نداشته بلکه معمولاً از قوانین غرب، اتخاذ شده است، بدین سبب از جهات ذیل ضرورت به بحث دارند.

- ۱- از جهت شناسایی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبه و مأموریت هر یک در حقوق افغانستان.
- ۲- از جهت مشروعیت و عدم مشروعیت نهادهای نوظهور از منظر فقه اهل‌بیت^(ع) و فقه احناف.
- ۳- از نظر احکام و آثار فقهی مترتب بر آن‌ها از منظر فقه اهل‌بیت^(ع) و فقه احناف.
- ۴- نقش نهادهای مذکور در پیشگیری از جرائم.

۵- فرضیه‌های تحقیق

الف: فرضیه اصلی تحقیق:

نهادهای مانند ثارنوالی، شاروالی و پلیس ملی که در حقوق افغانستان متصدی امور حسبی هستند از منظر فقه امامیه و حنفیه مشروعیت داشته و می‌توانند بدیل برای نهاد حسبه باشند

ب: فرضیه‌های فرعی:

- ۱- نهادهای مانند ثارنوالی، شاروالی، پلیس ملی بعنوان نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان می‌باشند.
- ۲- نهادهای مذکور در پیشگیری از وقوع جرم نقش اساسی دارند.
- ۳- نهادهای نوظهور از منظر فقه اهل‌بیت^(ع) و فقه احناف مشروعیت داشته و بخش از وظایف حسبه را به عهده‌دارند
- ۴- ناقد بودن تصرفات، استحقاق معاش و مطابقت از دستورات نهادهای نوظهور از جمله احکام و آثار شرعی مترتب بر تاسیس نهادهای مذکور می‌باشند.

۶- اهداف تحقیق

- موارد ذیل را می‌توان از زمره اهداف این تحقیق برشمرد
- ۱- معرفی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در حقوق افغانستان،
 - ۲- نقش نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در پیشگیری از وقوع جرم
 - ۳- بررسی ادله نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان
 - ۴- بررسی احکام فقهی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی از منظر فقه اهل بیت (ع) و فقه احناف.

۷- نوآوری‌های تحقیق

تحقیق حاضر به معرفی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان پرداخته، ادله و احکام فقهی آن را از منظر فقه امامیه و احناف مورد بررسی قرار می‌دهند، هرچند که در رابطه با حسبه و امور حسبی کتب و مقالات زیادی در فقه امامیه حنفیه به چاپ رسیده اما؛ اثری که به ادله، احکام و معرفی نهادهای نوظهور متصدی امور حسبی در افغانستان، از منظر فقه امامیه و حنفیه پرداخته باشد وجود ندارد؛ و این از نوآوری‌های تحقیق حاضر محسوب می‌شود.

۸- روش تحقیق

تحقیق حاضر بعد از گردآوری داده‌ها و فیش‌برداری به روش تحلیلی - توصیفی تدوین می‌شود.

۹- روش گردآوری تحقیق

با توجه به عنوان و سؤالات اصلی و فرعی تحقیق، روش جمع‌آوری داده‌ها، به صورت کتابخانه‌ای بوده که داده‌ها بعد از گردآوری و فیش‌برداری از منابع مختلف (حقوقی، فقهی امامیه و حنفیه) مورد تحلیل و توصیف قرار می‌گردد.